MUNI FSS Interdisciplinární výzkum internetu a společnosti

Vnímání anonymity v online komunikaci

Výzkumná zpráva

Martina Novotná, Tereza Hálová & Hana Macháčková

2025

Obsah

O studii 1
Shrnutí hlavních zjištění 1
Metoda sběru dat 2
Vnímání a dopady anonymity v online komunikaci: skupinové rozhovory 3
Charakteristiky vnímané online anonymity a její různé podoby 3
Dvojí tvář anonymity 4
Jak se liší přístupy k anonymitě napříč platformami 5
Vnímání a význam anonymity v online prostředí: dotazníkové šetření 6

O studii

Anonymita představuje klíčový faktor, který může výrazně ovlivňovat chování uživatelů na internetu. Nejčastěji je vymezována jako neidentifikovatelnost, avšak její pojetí nabývá různých podob s ohledem na současné online prostředí nabízející různé nástroje k dosažení anonymity. Zřídka bývá v literatuře jednoznačně definováno, co přesně anonymita znamená a jak ji chápou samotní uživatelé (Scott & Rains, 2020). Subjektivní vnímání anonymity hraje klíčovou roli při porozumění tomu, proč lidé na internetu někdy jednají agresivně – například prostřednictvím urážek, nenávistných komentářů či kyberšikany. Zároveň ale anonymita může podporovat i pozitivní chování, jako je důvěrné a bezpečné sdílení obav nebo citlivých témat. V našem výzkumu založeném na skupinových rozhovorech jsme se zaměřily na podrobnější zmapování toho, co si lidé představují pod pojmem online anonymita. Studie si kladla za cíl porozumět tomu, co dnes znamená být anonymní v online prostředí, jak se toto vnímání liší mezi samotnými uživateli internetu, zejména s ohledem na důsledky pro sdílení informací, a jak se toto pojetí proměňuje napříč různými online platformami. Naše data potvrdila, že vnímání anonymity je kontextově závislý a proměnlivý fenomén**.** Studie je součástí širšího projektu zaměřeného na online anonymitu a výsledky kvalitativního výzkumu jsou v tomto reportu doplněny o výsledky dotazníkového šetření zaměřujícího se na dospělé uživatele internetu v České republice.

Shrnutí hlavních zjištění

- Plná anonymita je vnímána jako obtížně dosažitelná.
- Ke zvýšení anonymity uživatelé využívají omezení sdílení informací o sobě, ale i kontrolu nad publikem jimi sdíleného obsahu.
- Anonymita je chápána jako možnost zachování důvěrnosti a udržování omezeného okruhu blízkých.
- Vlastní anonymitu spojují s bezpečím a svobodou, zatímco u druhých ji vnímají jako beztrestnost a zdroj rozvolnění norem, agrese a trollingu. Stejné důsledky jsou vnímány odlišně podle toho, zda mluví participanti o sobě, nebo o ostatních.
- Vnímání online anonymity je podmíněné účelem (např. získání práce versus komunikace s přáteli), technickými atributy dané online platformy (např. nastavení soukromí), ale třeba i genderem.
- Aktivní tvůrci obsahu v online prostoru se cítí méně anonymní než pasivní uživatelé.

Metoda sběru dat

Data byla sbírána dvěma způsoby. Hlavní část reportu vychází ze šesti **skupinových online diskuzí** (tzv. *focus groups*) s 21 participanty. Report je rovněž doplněn o data z **dotazníkového šetření** provedeného na vzorku **2 020 dospělých uživatelů internetu** žijících v České republice (věk 18–54 let; 49,6 % ženy). Tento sběr dat probíhal online na jaře 2025 a data sbírala agentura STEM/MARK.

Sběr dat pro kvalitativní část proběhl metodou tzv. sněhové koule, kdy se noví účastníci získávají na základě doporučení, a pomocí placené reklamy na Facebooku. K účasti byli vyzváni obyvatelé ČR **aktivně využívající internet** ve věku 18–54 let. Skupinové diskuze se uskutečnily v květnu 2024 prostřednictvím online platformy Zoom za přítomnosti jedné moderátorky a asistentky výzkumu. Každá diskuze trvala přibližně 90 minut. Audiovizuální diskuze byly nahrávány, následně přepsány a anonymizovány, aby byla zajištěna ochrana osobních údajů.

Vybraný výzkumný vzorek zastupuje široké spektrum populace aktivní na internetu. Výzkumný vzorek zahrnoval participanty ve věku 18–54 let (průměrný věk byl 32 let): 52 % žen, 43 % mužů a 5 % nebinárních participujících. Z hlediska vzdělání mělo 71 % účastníků vysokoškolský titul, 24 % středoškolské vzdělání s maturitou či bez ní a 5 % pouze základní vzdělání[1].

[1] Převaha vysokoškolsky vzdělaných participantů může být ovlivněna zvolenou metodou sběru dat a vyšším zájmem o účast ve výzkumu ze strany osob s vyšším vzděláním. Tyto charakteristiky je vhodné zohlednit při interpretaci dat.

Vnímání a dopady anonymity v online komunikaci: skupinové rozhovory

Charakteristiky vnímané online anonymity a její různé podoby

S ohledem na přibližně třetinu participantů, kteří uvedli, že se na internetu cítí anonymně (alespoň do určité míry), je třeba zdůraznit, že ve skupinových rozhovorech se opakovaně objevovalo vnímání anonymity jako stavu, jehož v online prostředí nelze plně dosáhnout. Především účastníci s vyšší digitální gramotností (např. používající šifrované chaty a prohlížeče chránící jejich soukromí) popisovali náročnost dosažení plné anonymity. Skepsi vůči úplnému dosažení anonymity často doprovázela nedůvěra ve schopnost provozovatelů sociálních sítí a internetových vyhledávačů zabránit úniku osobních údajů.

Částečně lze dle participantů dosáhnout anonymity prostřednictvím různorodých strategií, jako je například používání přezdívek, nezveřejňování fotografií obličeje, vyhýbání se sdílení informací o místech, kde se nacházejí, lidech, s nimiž se stýkají, a také cílené omezení dostupnosti obsahu jen na okruh blízkých přátel.

> „Kdy se cítím anonymní? Když přidám nějaký příspěvek například na Instagram a vím, že ho vidí jen okruh mých přátel, které jsem schválila, které všechny znám a vím, že jsou v pohodě. Do jisté míry je obsah anonymní vůči nějakému víc venkovnímu světu. Je tam pocit alespoň částečné kontroly.“ (žena, 34 let)

Participanti vnímají anonymitu nejen jako **absenci osobních údajů**, ale také jako **možnost kontrolovat přístup k vlastnímu obsahu**. Sdílení informací pouze s důvěryhodnými lidmi jim poskytuje pocit bezpečí podobný rozhovoru s někým, kdo o nich nic neví a nemá se jak k jejich informacím dostat. V obou případech hraje klíčovou roli nízké riziko zneužití informací. Buď proto, že o nich nemá žádné informace, aby je zneužil, nebo proto, že dotyčný nemá motivaci informace zneužít. Naopak nejméně anonymně se uživatelé v tomto kontextu cítili před neznámými osobami, jimž nedůvěřují, ale kteří mohou získat dílčí informace o jejich osobě, které by mohli být potenciálně zneužity. Typicky se jedná o sledující na sociálních sítích, kteří mají přístup k jejich obsahu, ale nepatří mezi blízké osoby, jimž by participanti důvěřovali.Pokud jde o důsledky anonymity v kontextu online sdílení, byla anonymita často spojována s pocitem **bezpečí**, **svobody** a **beztrestnosti**. Tento stav podle participantů vycházel z možnosti **vyhnout se negativní zpětné vazbě a otevřeně vyjadřovat své názory** bez nutnosti přizpůsobovat obsah očekáváním ostatních. Participanti tak měli pocit, že mohli sdělovat téměř cokoli bez obavy z kritiky či sociálního vyloučení. Zatímco vlastní anonymitu účastníci hodnotili pozitivně, protože jim podle jejich slov poskytovala prostor pro otevřené sebevyjádření, anonymita ostatních byla častěji vnímána negativně a to jako zdroj toxického chování (více v části *Dvojí tvář anonymity*).

„Anonymita vlastně zaručuje určité bezpečí v online prostoru. Člověk se pak nebojí psát různé věci, navštěvovat různé stránky, protože si říká: teď jsem tady anonymně, nikdo nevidí, že tu jsem… nevidí moji tvář.” (muž, 27 let)

Zajímavým zjištěním je, že vnímaná anonymita nesouvisí podle participantů jen s absencí přístupu k osobním informacím, ale také k názorům, hodnotám, způsobům uvažování a tomu, jak se tyto postoje vyvíjejí v čase. Absence takových informací je z pohledu participantů často výhodná, protože jim umožňuje experimentovat s jejich identitou či vytvářet zcela novou virtuální personu. Naopak negativně vnímali situace, kdy podobné informace chyběly u ostatních uživatelů, což je odrazovalo od zapojování se do online diskuzí s lidmi, kteří v daném prostředí působí jejich slovy příliš anonymně. Absence informací o daném člověku pak slouží jako bariéra v motivaci komunikovat s neznámými lidmi.

„Když jsem anonymizovaný, buduji celou svoji osobnost úplně od začátku. Všechny své úspěchy, neúspěchy i to, co dělám, musím znovu popsat nebo nějak zasadit do kontextu. Je to takový pocit nepopsaného listu.“ (muž, 28 let)

„Když vezmu tady naši lokální skupinu, třeba náš maminkovský vesnický bazárek nebo zahrádkářství, když tam někdo položí anonymní otázku, často mu odpoví jen tím, že anonymnímu členovi nebudou reagovat.” (žena, 35 let)

Dvojí tvář anonymity

Přestože je anonymitě připisována řada pozitivních vlastností, je nezbytné zohlednit i její negativní stránky. Podle participantů anonymní prostředí často vytváří prostor pro **antisociální chování**. Pozitivně vnímané aspekty, jako je **možnost pokládat dotazy týkající se citlivých témat** (například intimní vztahy, zdravotní či finanční problémy) nebo klást otázky, za které by podle jejich slov mohli být v offline prostředí odsuzováni, jsou však vykoupeny tím, že anonymita dle jejich slov často vede k rozvolnění morálních a sociálních pravidel. Tento fenomén umožňuje jednotlivcům chovat se vulgárně či útočně vůči ostatním bez obav z následků, což u participantů vyvolává obavy ze vzniku toxického prostředí.

„Můžu zmínit různé nadávky, které jsem dostal, když jsem se s někým bavil o nějakém žhavém tématu. Dokonce mi párkrát přišlo do soukromé zprávy od nějakého účtu, že mě zabije. Takže to je taková negativní zkušenost s někým, kdo jednal anonymně.” (muž, 24 let)

Jako problematické je vnímáno i tzv. *trollení* zahrnující záměrné provokování ostatních účastníků diskuze. To může mít podobu vnášení kontroverzních úhlů pohledu do debaty, zesměšňování ostatních či úmyslného vyvolávání konfliktů. Většina participantů tento typ chování odsuzovala, jeden z nich uvedl, že jej považuje za formu zábavy a způsob, jak se odreagovat.

„Když hraju nějakou počítačovou hru, která má online chat, občas se stane, že tam lidem nadávám. (…) Když vím, že někde můžu mít anonymní přezdívku, dělám to většinou s tím, že tam jdu hlavně hledat zábavu nebo nějaký únik od reality." (muž, 22 let)

Většina uživatelů popisovala podobné chování spíše jako hypotetické a přisuzovala ho hlavně ostatním. Účastníci tedy vnímali důsledky anonymity u sebe a u druhých rozdílně – to, co u sebe považovali za pozitivní (např. menší zábrany, pocit bezpečí či svobody), hodnotili u ostatních jako zdroj negativního chování.

Jak se liší přístupy k anonymitě napříč platformami

Vnímání anonymity se rovněž lišilo v závislosti na konkrétních online prostředích. **Rozdíly mezi jednotlivými platformami jsou podle všeho značně závislé na kontextu**. Roli zde hraje charakter sdíleného obsahu i publikum a účel samotné platformy, který v sobě skrývá psaná i nepsaná pravidla platformy. Poměrně překvapivé zjištění představuje to, že někteří participující považovali profesní síť **LinkedIn** za anonymnější prostředí než sociální síť **BeReal,** která je založena na sdílení fotografií z aktuálního místa, kde se uživatel nachází. Jako hlavní důvod uváděli profesní charakter této platformy, který jim umožňuje lépe předvídat složení svého publika i jeho záměry. V případě **Instagramu** participanti vyzdvihovali zejména možnost nastavení hranic prostřednictvím tzv. blízkých přátel – funkce, jež umožňuje regulovat komu se obsah ze sledujících zobrazí. Absence větší kontroly nad obsahem a tím, kdo ho uvidí, vnímali

„Já mám LinkedIn, kde uvádím své pracovní informace, třeba kam jsem chodila na střední školu, a to mi přijde v pořádku. Vnímám ho jako platformu určenou lidem, kteří mě budou oslovovat kvůli práci, a není to nic osobního. Aplikace není pro navazování neformálních vztahů, je čistě formální. Jsou to vlastně údaje, které bych stejně poskytla potenciálnímu zaměstnavateli v životopisu – kam jsem chodila na střední školu, jaký mám certifikát z angličtiny, kde jsem pracovala. Beru to tedy jako online CV a nevadí mi to." (nebinární, 18 let)

„Když se zaměřím na Instagram, přijde mi, že velkou roli hraje funkce *Blízcí přátelé*. Člověk si tam nastaví seznam, který chce pro konkrétní příběh nebo fotku, a určí, kdo to uvidí. Myslím, že to hodně pomáhá se selekcí publika a tím pádem i s udržováním anonymity." (muž, 22 let)

participanti zejména u Redditu, a to i navzdory tomu, že je tato platforma charakteristická tím, že jeho uživatelé vystupují pod pseudonymy či pod jednorázovými účty.

Rozdíly mezi platformami ve vnímání anonymity závisí také na tom, zda je uživatelé používají aktivně, nebo spíše pasivně. Čím aktivněji se uživatelé podílejí na tvorbě obsahu a interakcích, tím méně anonymně se cítí. Naopak nejvíce anonymně se podle očekávání cítí pasivní uživatelé sociálních sítí, kteří platformy navštěvují převážně za účelem konzumace obsahu, nikoli aktivního sdílení vlastních příspěvků. To je v souladu i s tím, že větší procento českých uživatelů internetu diskuze spíše čte, aniž by do nich aktivně přispívalo (Macková et al., 2021).

„Diskuzí se neúčastním právě kvůli anonymitě. Nechci být dohledatelná a nechci čelit slovním útokům na internetu za to, co jsem někde napsala. Proto je spíše čtu, než abych sama přispívala.“ (žena, 38 let)

Vnímání a význam anonymity v online prostředí: dotazníkové šetření

Na konec představíme některé základní poznatky získané na **robustním vzorku více než 2 000 českých respondentů**. Ti vyjádřili svůj obecný pohled na **online anonymitu** prostřednictvím hodnocení pěti níže uvedených výroků, které se týkaly vnímání online anonymity sebe a druhých, subjektivní důležitosti tohoto tématu a pozitivních i negativních dopadů v online komunikaci. Účastníci hodnotili jednotlivé výroky na škále od 1 = naprosto platí až 7 = naprosto neplatí.

Výroky byly následující:

- Často se na internetu cítím anonymně.
- Mám pocit, že lidé vystupují na internetu často anonymně.
- Je pro mě důležité být na internetu anonymní.
- Stává se mi, že se kvůli anonymnímu chování jiného uživatele na internetu cítím ohrožený*á.
- Anonymita na internetu mi pomáhá v komunikaci s ostatními.

Výsledky naznačují několik trendů (viz graf 1). Za prvé, ukazuje se, že pocit vlastní anonymity online je ve vzorku přibližně normálně rozložen. Většina respondentů s tímto výrokem souhlasí pouze částečně, pouze malé procento s ním zcela souhlasí, či zcela nesouhlasí. Podobně jsou rozloženy i postoje k tomu, zda je online anonymita důležitá. Na druhou stranu, pocit, že ostatní lidé vystupují často anonymně, respondenti hodnotili o něco silněji.

Poslední dvě otázky zjišťovaly, zda respondenti vnímají pozitivní, či negativní dopady online anonymity, ať už ve smyslu vlastního ohrožení, nebo naopak usnadnění komunikace v online prostředí. U obou se ukazuje, že s nimi o něco více účastníků nesouhlasí.

Dále jsme zkoumaly rozdíly podle věku a pohlaví respondentů. Pro přehlednost jsme vzorek rozdělily do věkových kategorií 18–26, 27–35, 36–45 a 46–54 let. Analýza sice odhalila některé signifikantní rozdíly, jejich velikost však byla převážně zanedbatelná. Z toho plyne, že tyto postoje nejsou výrazně závislé pouze na věku uživatelů. Podobně se neukázaly ani výrazné rozdíly navázané na gender.

V rámci šetření respondenti dostali také možnost vyjádřit se k anonymitě vlastními slovy. Mnoho z nich tuto možnost využilo a pestrost odpovědí ukázala na rozmanité přístupy k anonymitě – od postoje „anonymita neexistuje a nemá cenu se o ni snažit“ po názor, že „snaha o anonymitu je dnes důležitější než kdy dříve“. Také zaznívaly rozdílné zkušenosti s pozitivními i negativními dopady (např. otevřenost a možnost svobodně vyjádřit svůj názor versus zneužití osobních informací a narušení soukromí). Objevily se i hlasy, které odmítaly usilovat o anonymitu, např. s argumentem, že je důležité se otevřeně hlásit ke svým slovům a činům.

Graf 1. Odpovědi respondentů v procentech

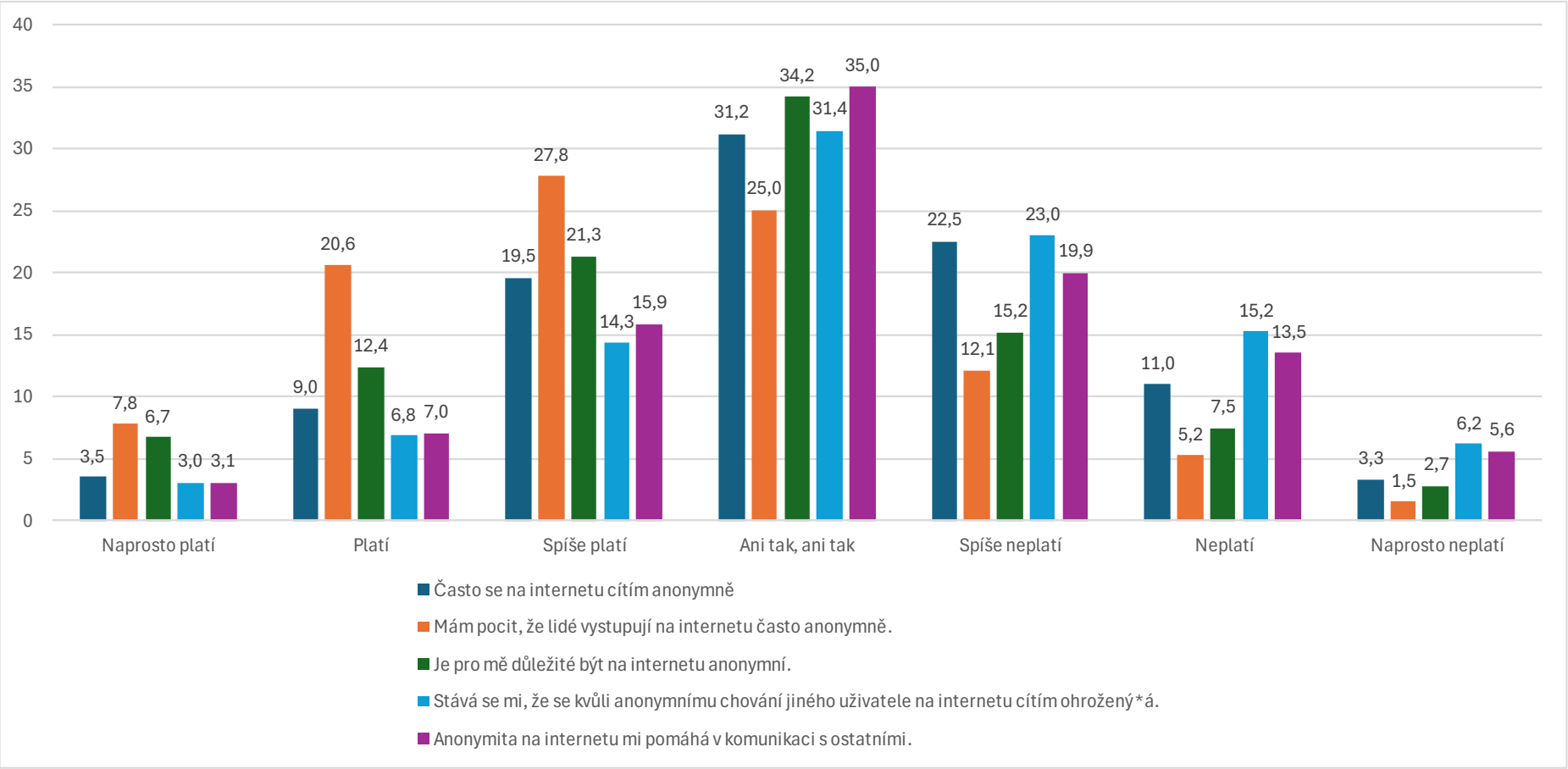

Zdroje

Macková, A., Novotná, M., Procházková, K., Macek, J., & Hrbková, L. (2021). *Češi na sítích, důvěra a polarizace v době pandemie.* Brno: Masarykova univerzita.

OpenAI. (2025). ChatGPT 4.0 (placená verze) [Generativní model]. Obrázek vygenerovaný dne 18. prosince 2024.

Scott, C. R., & Rains, S. A. (2020). (Dis)connections in anonymous communication theory: Exploring conceptualizations of anonymity in communication research. *Annals of the International Communication Association*, 44(4), 385–400. https://doi.org/10.1080/23808985.2020.1843367

Prosím citujte následovně:

Novotná, M., Hálová, T. & Macháčková, H. (2025). *Vnímání anonymity v online komunikaci*. Brno: Masarykova univerzita.

Afiliace:

Interdisciplinární výzkum internetu a společnosti, Fakulta sociálních studií, Masarykova univerzita, Joštova 10, 602 00 Brno

Projekt je financován Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy v rámci cílené podpory programu ERC CZ (LL2304).

- Řešitelka projektu: doc. Mgr. et Mgr. Hana Macháčková, Ph.D. (hmachack@fss.muni.cz)
- Informace o projektu jsou dostupné na: https://irtis.muni.cz/cs/vyzkum/projekty/vnimani-anonymity-v-online-komunikaci.

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY